

MPR_EICR Evropská unie a euroregiony

Regionální politika I

podzim 2017

Ing. Dominika Tóthová
d.tothova@mail.muni.cz

Osnova přednášky

1. Vývoj politiky soudržnosti
2. Hlavní principy politiky soudržnosti
3. Klasifikace územních statistických jednotek EU
4. Strukturální fondy a další fondy a instituce financující politiku soudržnosti

Vývoj politiky soudržnosti

- Počátky regionální strukturální politiky
- Regionální politika v letech 1980 – 1990
- Regionální strukturální politika Společenství 1990 – 2000
- Regionální politika Evropské unie 2000 – 2006
- Politika hospodářské a sociální soudržnosti 2007 – 2013
- Politika hospodářské, sociální a územní soudržnosti 2014 - 2020

Počátky regionální strukturální politiky

- 50. léta
- 60. léta
- 70. léta –tzv. Thomsonova zpráva (1973) – Zpráva o regionálních problémech v rozšířeném společenství

Vývoj politiky soudržnosti

- 80.léta
 - **Jednotný evropský akt** - téma ekonomické a sociální soudržnosti „...K podpoře celkového harmonického vývoje Společenství rozvíjí a uskutečňuje aktivity vedoucí k posilování své ekonomické a sociální soudržnosti. Společenství se zaměřuje zvláště na zmenšování nerovnoměrností mezi různými regiony a zaostalosti regionů, jimž se dostává nejmenší podpory...“
 - strukturální regionální politika významnější, národní přístupy doplňující
 - váha priorit ES podpořena finančními prostředky poskytovanými prostřednictvím strukturálních fondů - Orientační sekce EAGGF, ESF, ERDF a EIB a dalších nástrojů
 - 1988 – vytvořeny speciální územní statistické jednotky NUTS (cíl územní srovnatelnost)
 - EK stanovila tzv. Cíle

Regionální strukturální politika Společenství 1990 – 2000

- **Maastrichtská smlouva (1992, Smlouva o Evropské unii)**
 - Posílení významu strukturální politiky na regionální bázi
 - Posílení finančních obnosů ve strukturálních fondech (vydána nařízení a stanoviska, která výstavbu fondů zprůhledňují a koordinují)
 - Zřízení Fondu soudržnosti
 - Ustanoven Výbor regionů (konzultativní orgán EK)
- **Amsterdamská smlouva (1997)**
 - Některá ustanovení vztahující se k strukturální politice – ES rozvíjí a sleduje činnosti vedoucí k posilování hospodářské a sociální soudržnosti prostřednictvím SF, EIB a dalších zdrojů

Regionální strukturální politika Společenství 1990 – 2000

- Změny v politickém uspořádání Evropy → zájem o začlenění do evropských struktur → předvstupní strukturální politika vůči kandidátským zemím
 - ISPA (Instrument for Structural Policies for Pre-accession)
 - SAPARD (Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development)
 - PHARE (Poland and Hungary: Assistance for Restructuring Their Economies)
- Agenda 2000 (schválena 1999)
 - Návrhy na reformu existujících politik a finanční rámec na období 2000 – 2006

Regionální politika Evropské unie 2000 – 2006

- Změny kvalitativní i kvantitativní (Nařízení Rady (ES) č. 1260/1999 o obecných ustanoveních o strukturálních fondech, Agenda 2000) → vyšší efektivnost vynaložených prostředků, omezení plošných podpor, zacílení na nejvíce znevýhodněné a postižené regiony a nezaměstnanost
- 3 Cíle
 - Cíl 1 – Podpora rozvoje a strukturální adaptace zaostávajících regionů
 - Cíl 2 – Hospodářská a sociální koheze oblastí, které čelí strukturálním obtížím
 - Cíl 3 – Adaptace a modernizace politik a systémů vzdělávání, odborné přípravy a zaměstnanosti

Cíle regionální politiky 2000 -2006

Cíl 1 – Podpora rozvoje a strukturální adaptace zaostávajících regionů

- Orientace na regiony NUTS II s opoždujícím se rozvojem = pro regiony HDP/ob. < 75 % průměru EU (průměr 1994 – 1996)
- Další podporované regiony:
 - řídce osídlené regiony (dřívější Cíl 6)
 - nejvzdálenější (zámořské) regiony (vzdálené francouzské departmenty, Azory, kanárské ostrovy, Madeira)
 - mírový proces v Irsku – dřívější iniciativa PEACE
 - města severního Švédska (vyplývá ze smlouvy o přístupu Švédska)
 - Přejícná pomoc: regiony, které dosahovaly vyšších hodnot, ale získávaly v minulém období pomoc z Cíle 1
- Financování cíle: ERDF, ESF, EAGGF - Orientační sekce, FIGF
- Určeno 69,7 % prostředků strukturálních fondů

Cíle regionální politiky 2000 -2006

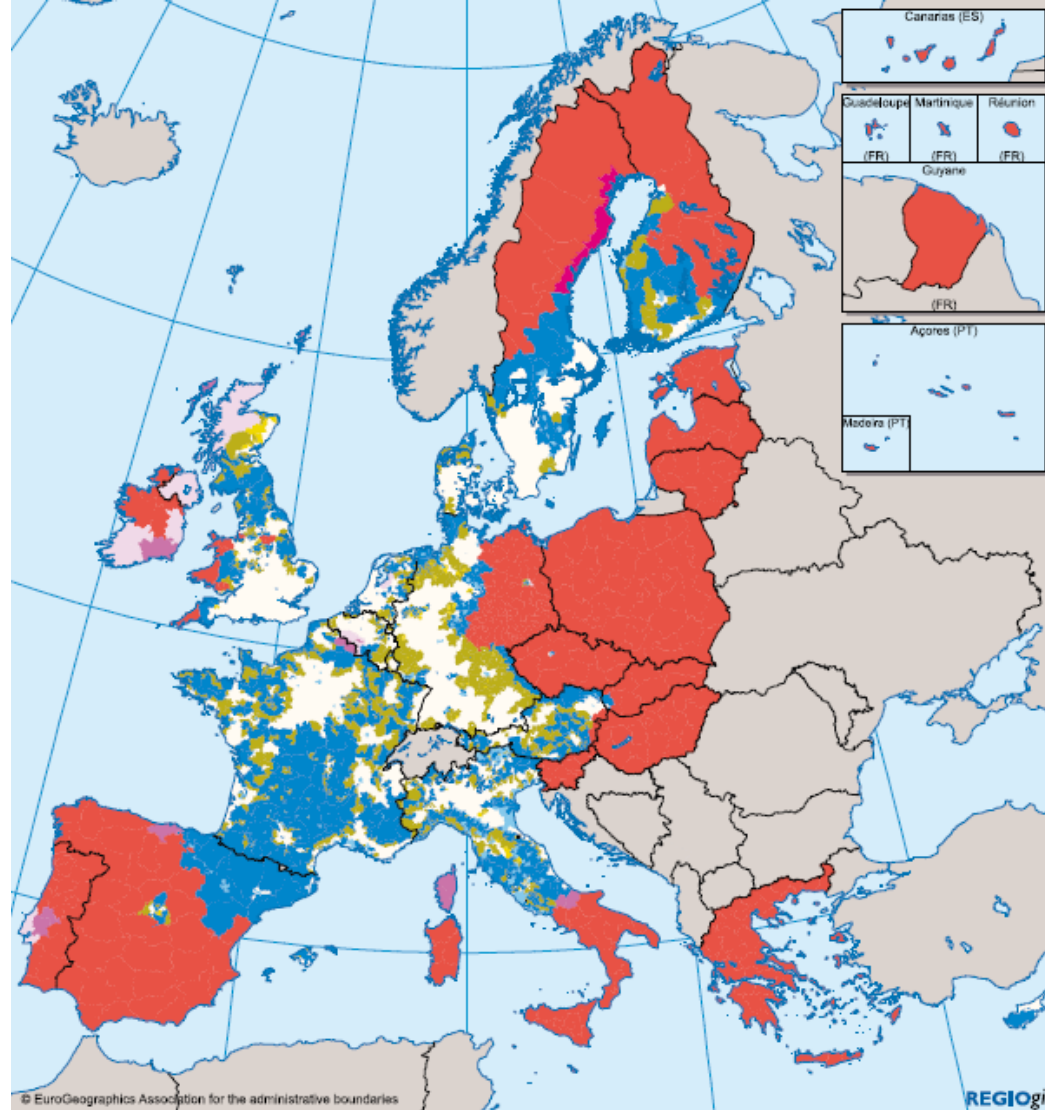
Cíl 2 – Hospodářská a sociální koheze oblastí, které čelí strukturálním obtížím

- Orientace na regiony, které se potýkají se strukturálními potížemi a s adaptací na nové podmínky dané existencí HMU, zaměřeno na 4 typy regionů:
 - Oblasti procházející socioekonomickými změnami
 - Venkovské oblasti
 - Městské oblasti
 - Oblasti závislé na rybolovu
- Určeno pro regiony, které nezískávají pomoc z Cíle 1, EK stanovila složitý systém kritérií pro jednotlivé typy regionů, rozšířený o kritéria počtu obyvatel; přechodná pomoc pro některá území
- Financování cíle: ERDF, ESF, EAGGF - Orientační sekce
- Určeno 11,5 % prostředků strukturálních fondů

Cíle regionální politiky 2000 -2006

Cíl 3 – Adaptace a modernizace politik a systémů vzdělávání, odborné přípravy a zaměstnanosti

- Zaměřen na problematiku boje s nezaměstnaností, adaptaci pracovníků, zaměstnaností mladých lidí a lidí na okraji společnosti
- Pomoc regionům mimo regiony spadající pod Cíl 1
- Financování cíle: ESF
- Určeno 12,3 % prostředků strukturálních fondů

Strukturální fondy 2000–06: Vhodné oblasti

Cíl 1	Cíl 2
■ Cíl 1*	■ Cíl 2
■ Postupné vyřazování (do 31/12/2005)	■ Cíl 2 (Částečně)
■ Postupné vyřazování (do 31/12/2006)	■ Postupné vyřazování (do 31/12/2005)
■ Speciální program	■ Postupné vyřazování (Částečně) (do 31/12/2005)

Oblasti v Estonsku, Litvě, Polsku, České republice, Slovensku, Maďarsku, Slovinsku, Kypru a na Maltě jsou všechny vhodné od 01/05/2004

* regiony s HDP/osobu pod 75 % průměru EU

0 1 000 km

Politika hospodářské a sociální soudržnosti 2007 – 2013

- Změna v chápání politiky
- Investice členských států v tomto období byly koncentrovány na cíle vyplývající z tzv. Lisabonské strategie
- Reakce na stávající ekonomickou a sociální situaci v ES v souvislosti s rozšířením o 10 nových členů
- Jiný přístup tvorby cílů
- Legislativa (*obsaženy cíle*): Nařízení Rady (ES) č. 1083/2006 o obecných ustanoveních o Evropském fondu pro regionální rozvoj, Evropském sociálním fondu a Fondu soudržnosti
- Cíle:
 - Cíl 1 Konvergence
 - Cíl 2 Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost
 - Cíl 3 Evropská územní spolupráce

Cíle regionální politiky 2007 – 2013

Cíl 1 Konvergence

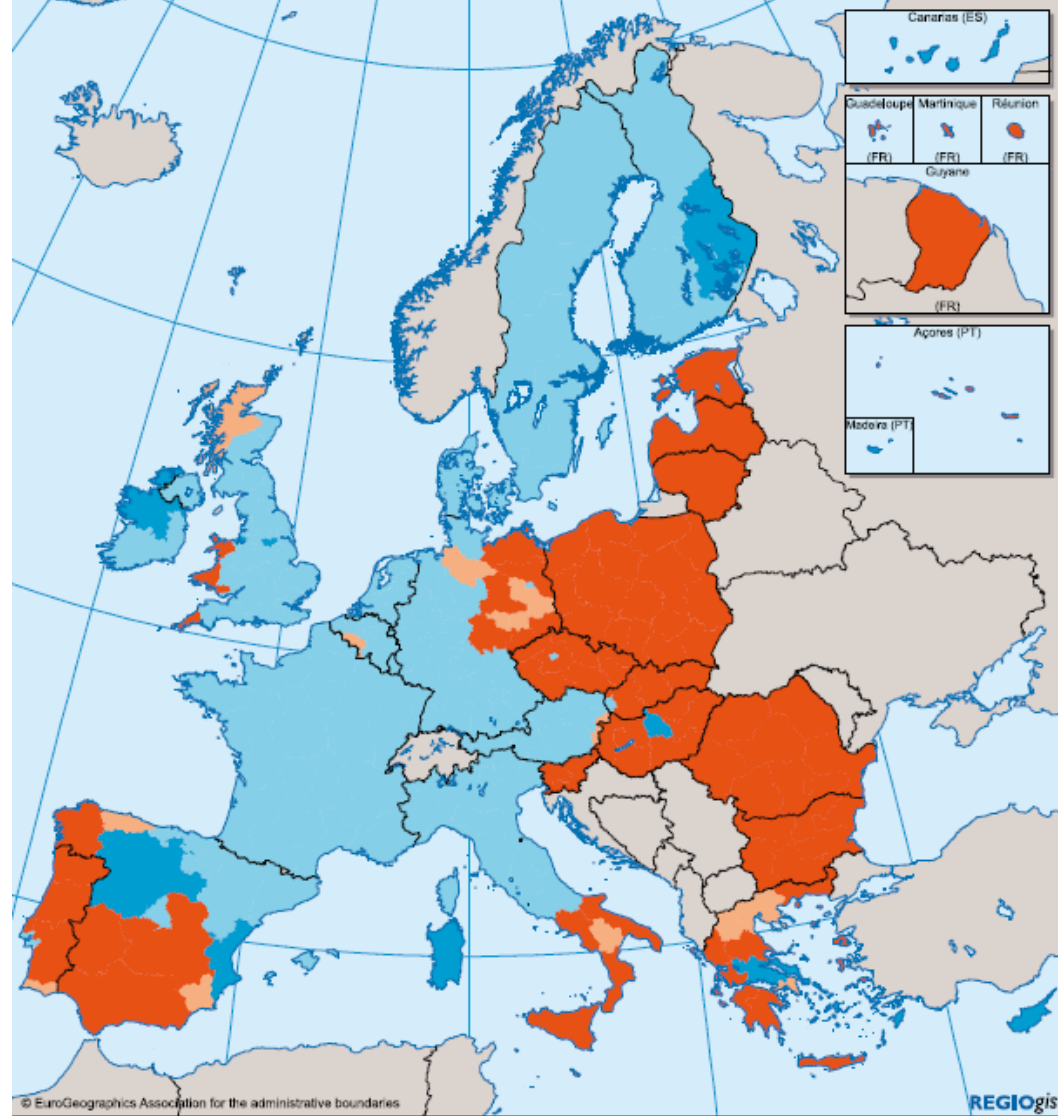
- Určen na urychlení procesu konvergence nejméně rozvinutých členských států a regionů
- Prioritním cílem všech fondů
- Opatření mají vytvářet podmínky pro ekonomický růst a růst zaměstnanosti
- Určen pro regiony NUTS II HDP/ob. < 75 % průměru EU 25 (průměr 2000 – 2002) a HND/ob. < 90 % průměru EU 25 (2001 – 2003)
- Určen také pro tzv. Phasing-out regiony
- Určeno 81,54 % prostředků na politiku soudržnosti

Cíle regionální politiky 2007 – 2013

Cíl 2 Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost

- Podpora pro regiony NUTS II nebo NUTS I, které nespádají pod Cíl 1
- Cílem je posílení konkurenceschopnosti a atraktivnosti regionů včetně posílení zaměstnanosti
- Určeno i pro tzv. phasing-in regiony
- Určeno 15,95 % prostředků na politiku soudržnosti

http://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/maps/#3

Strukturální fondy 2007–13: Cíle sblíživání a regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost

- Regiony sblíživání*
- Postupné vyřazování
- Postupné zařazování
- Regiony konkurenceschopnosti a zaměstnanosti

* regiony s HDP/osobu pod 75 % průměru EU

Cíle regionální politiky 2007 – 2013

Cíl 3 Evropská územní spolupráce

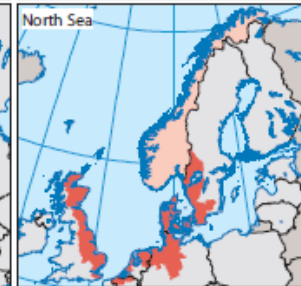
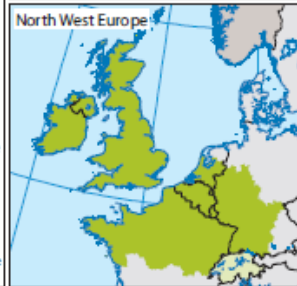
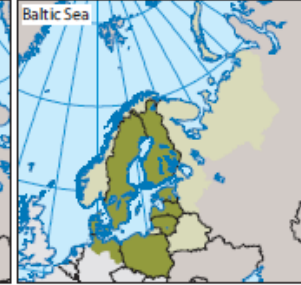
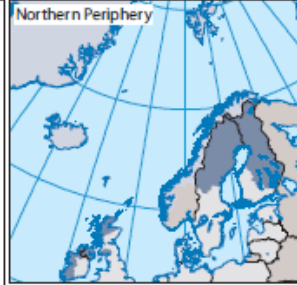
- Určen na posílení přeshraniční, nadnárodní a meziregionální spolupráce
- Přeshraniční spolupráce: regiony úrovně NUTS III podél pozemních vnitřních hranic a některých pozemních vnějších hranic, jakož i regionů úrovně NUTS III podél námořních hranic, které od sebe nejsou vzdáleny více než 150 km
- Mezinárodní spolupráce: rozhodnutí EK
- Meziregionální spolupráce: všechny evropské regiony
- Určeno 2,52 % prostředků na politiku soudržnosti

Cooperation objective 2007-2013
Crossborder Cooperation

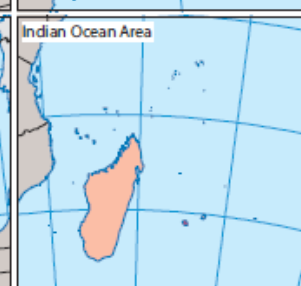
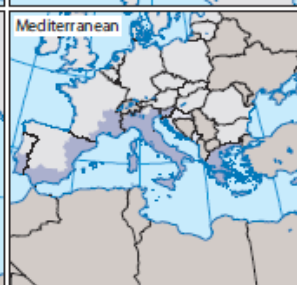
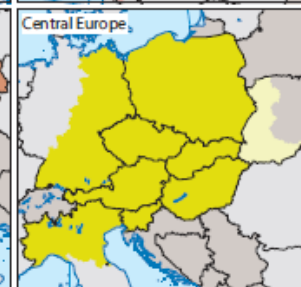
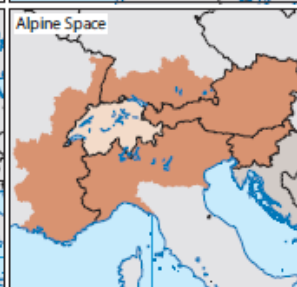
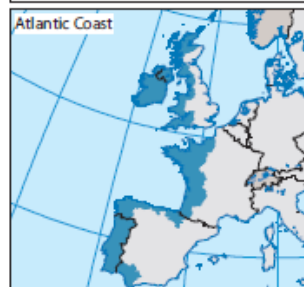
Crossborder cooperation regions

Structural Funds 2007 - 2013: Transnational Cooperation areas

Non-EU cooperation areas are indicative only, and subject to modification.

© EuroGeographics Association for the administrative boundaries (NUTS regions)
Other administrative boundaries: Global Administrative Unit Layers (GAUL), FAO

Principy politiky soudržnosti

- Intervence se poskytují na základě jasně definovaných principů
- Aktuální principy v programovém období jsou obsaženy v konkrétních nařízeních Rady
- Poprvé v legislativě v roce 1988

Principy politiky soudržnosti

- **Princip solidarity**
- **Princip subsidiarity**
- **Princip koncentrace**

Principy politiky soudržnosti

- **Princip partnerství**
- **Princip programování**
- **Princip monitorování a vyhodnocování**
- **Princip adicionality**

Klasifikace územních statistických jednotek

Účel

- shromažďování, zpracovávání harmonizace regionálních statistik Evropské unie
- socio-ekonomické analýzy regionů
- tvorba regionální politiky EU

Klasifikace územních statistických jednotek

Principy

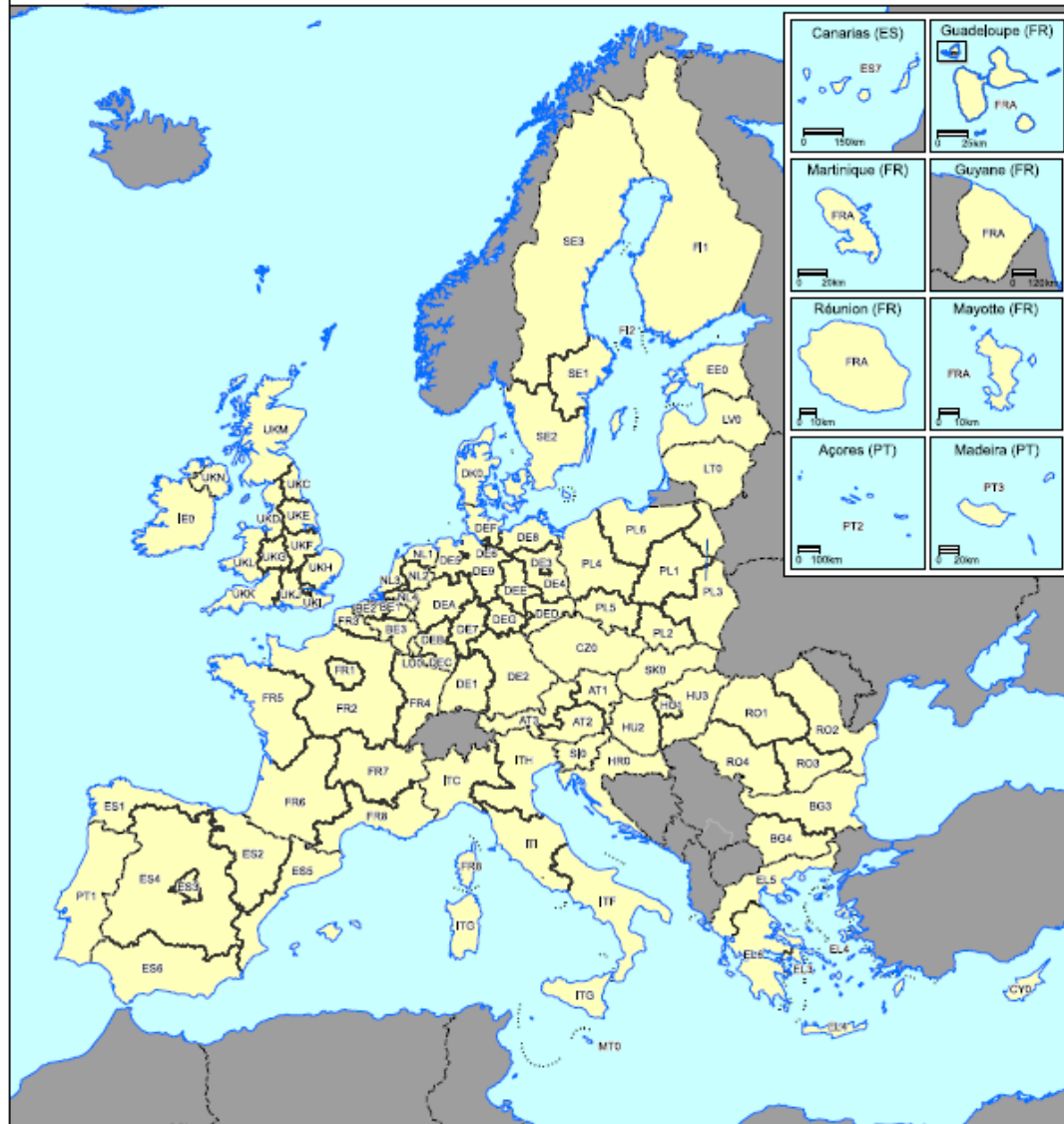
- **Klasifikace NUTS zahrnuje tři hierarchické úrovně**
 - NUTS I
 - NUTS II
 - NUTS III
 - Příklad:

Code	NUTS 1	NUTS 2	NUTS 3
UKD	NORTH WEST (ENGLAND)		
UKD1		Cumbria	
UKD11			West Cumbria
UKD12			East Cumbria
UKD3		Greater Manchester	
UKD33			Manchester
UKD34			Greater Manchester South West
UKD35			Greater Manchester South East
UKD36			Greater Manchester North West
UKD37			Greater Manchester North East

Klasifikace NUTS

- **Národní úroveň (NUTS 0) - stát**
- **NUTS I**
 - Makroregionální úroveň – územní jednotka velkých oblastí (zemí), obvykle umělé konglomeráty nižších jednotek, větší význam např. v SRN – spolkové země, Spojeném království (historické země Wales, Skotsko a Severní Irsko a Anglie rozčleněná na obvody regionálních rozvojových agentur) a Belgii (Vlámsko, Valonsko a Brusel)
 - V EU 98 regionů, průměrná populační velikost cca 5 mil. obyvatel
 - V ČR:
- **NUTS II**
 - Regionální úroveň odpovídající střední úrovni administrativního členění zemí EU (např. regiony ve Francii, Itálii, provincie v Belgii, Nizozemsku, comunidades autonomas ve Španělsku, spolkové země v Rakousku).
 - V současnosti nejdůležitější regionální úroveň
 - V EU 276 regionů, průměrná populační velikost cca 2 mil. obyvatel
 - V ČR:
- **NUTS III**
 - Regionální jednotka odpovídající nižšímu článku administrativního členění
 - např. Kreise v SRN, departementy ve Francii, provincie v Itálii a ve Španělsku, administrativní jednotky ve Švédsku a Dánsku
 - V EU 1342 regionů
 - V ČR:

THE EUROPEAN UNION – NUTS level 1

LEGEND

- National level
- NUTS level 1

Code	NUTS 1	NUTS 2	NUTS 3
CZ0	ČESKÁ REPUBLIKA		
CZ01		Praha	
CZ010			Hlavní město Praha
CZ02		Střední Čechy	
CZ020			Středočeský kraj
CZ03		Jihozápad	
CZ031			Jihočeský kraj
CZ032			Plzeňský kraj
CZ04		Severozápad	
CZ041			Karlovarský kraj
CZ042			Ústecký kraj
CZ05		Severovýchod	
CZ051			Liberecký kraj
CZ052			Královéhradecký kraj
CZ053			Pardubický kraj
CZ06		Jihovýchod	
CZ063			Kraj Vysočina
CZ064			Jihomoravský kraj
CZ07		Střední Morava	
CZ071			Olomoucký kraj
CZ072			Zlínský kraj
CZ08		Moravskoslezsko	
CZ080			Moravskoslezský kraj
CZZ	EXTRA-REGIO NUTS 1		
CZZZ		Extra-Regio NUTS 2	
CZZZZ			Extra-Regio NUTS 3

Klasifikace územních statistických jednotek

Principy

- NUTS upřednostňuje již existující administrativní jednotky v členských státech
- Při sestavování NUTS jsou stanoveny minimální a maximální prahové hodnoty pro počet obyvatel regionů

Level	Minimum	Maximum
NUTS 1	3 million	7 million
NUTS 2	800 000	3 million
NUTS 3	150 000	800 000

Klasifikace územních statistických jednotek

Principy

- Na nižší úrovni jsou NUTS doplněny místními správními jednotkami LAU (Local Administrative Units)
 - **LAU I (dříve NUTS IV)**
 - Jediná hierarchická úroveň NUTS, která není obsazena ve všech zemích EU. Je však důležitá pro menší země, kde reprezentuje úroveň administrativního členění (např. Irsko, Lucembursko)
 - V ČR:
 - **LAU II (dříve NUTS V)**
 - Hierarchicky nejnižší jednotka – obvykle obec nebo skupina obcí, resp. městských čtvrtí
 - V ČR:

Strukturální fondy

- do roku 1988
- 1988 – reforma strukturálních fondů
- 2000 – 2006
 - Nařízení Rady (ES) č. 1260/1999 o obecných ustanoveních o strukturálních fondech a nařízení vztahující se ke každému fondu zvlášť
 - ERDF, ESF, EAGGF – Orientační sekce, FIG
- 2007 – 2013
 - Nařízení Rady (ES) č. 1083/2006 ze dne 11. července 2006 o obecných ustanoveních... a nařízení o jednotlivých fondech zvlášť, prováděcí nařízení EK
 - Zásadní změny
 - ERDF, ESF
- 2014 – 2020
 - Podmínky a pravidla fungování jsou upravena nařízením EP a Rady (EU) č. 1303/2013 o společných ustanoveních a nařízení o jednotlivých fondech zvlášť
 - nová společná pravidla nastavena pro 5 fondů, které dohromady tvoří **Evropské strukturální a investiční fondy** (ESI): Evropský fond pro regionální rozvoj, Evropský sociální fond, Fond soudržnosti, Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova a Evropský námořní a rybářský fond

Evropský sociální fond (European Social Fund, ESF)

- Založen 1957 s cílem snižovat nezaměstnanost a zlepšit fungování trhu práce
- Intervence orientované na lidské zdroje (mladé, starší a nezaměstnané)
- neinvestiční, tedy na neinfrastrukturní projekty
- Pravidla pro fungování ESF na **2014 - 2020** jsou upravena v Nařízení EP a Rady (EU) č. 1303/2013 o společných ustanoveních..., Nařízení EP a Rady č. 1304/2013 o Evropském sociálním fondu

Evropský fond pro regionální rozvoj (European Regional Development Fund, ERDF)

- založen 1973 s posláním vyrovnat rozdíly mezi regiony, zmírnění regionálních disparit s ohledem na budování HMU
- investiční / infrastrukturní projekty
- investice do sektorů posilujících růst, zlepšování konkurenceschopnosti a vytváření pracovních míst
- Pravidla pro fungování ESF na **2014 - 2020** jsou upravena v Nařízení EP a Rady (EU) č. 1303/2013 o společných ustanoveních..., Nařízení EP A Rady (EU) č. 1301/2013 o Evropském fondu pro regionální rozvoj
 - zaměřen především na modernizaci a posilování hospodářství členských států
 - klíčové oblasti: inovace a výzkum, digitální agenda, podpora malých a středních podniků a nízkouhlíkové hospodářství.
 - největší ze všech ESI fondů

Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova (European Agricultural Fund for Rural Development, EAFRD)

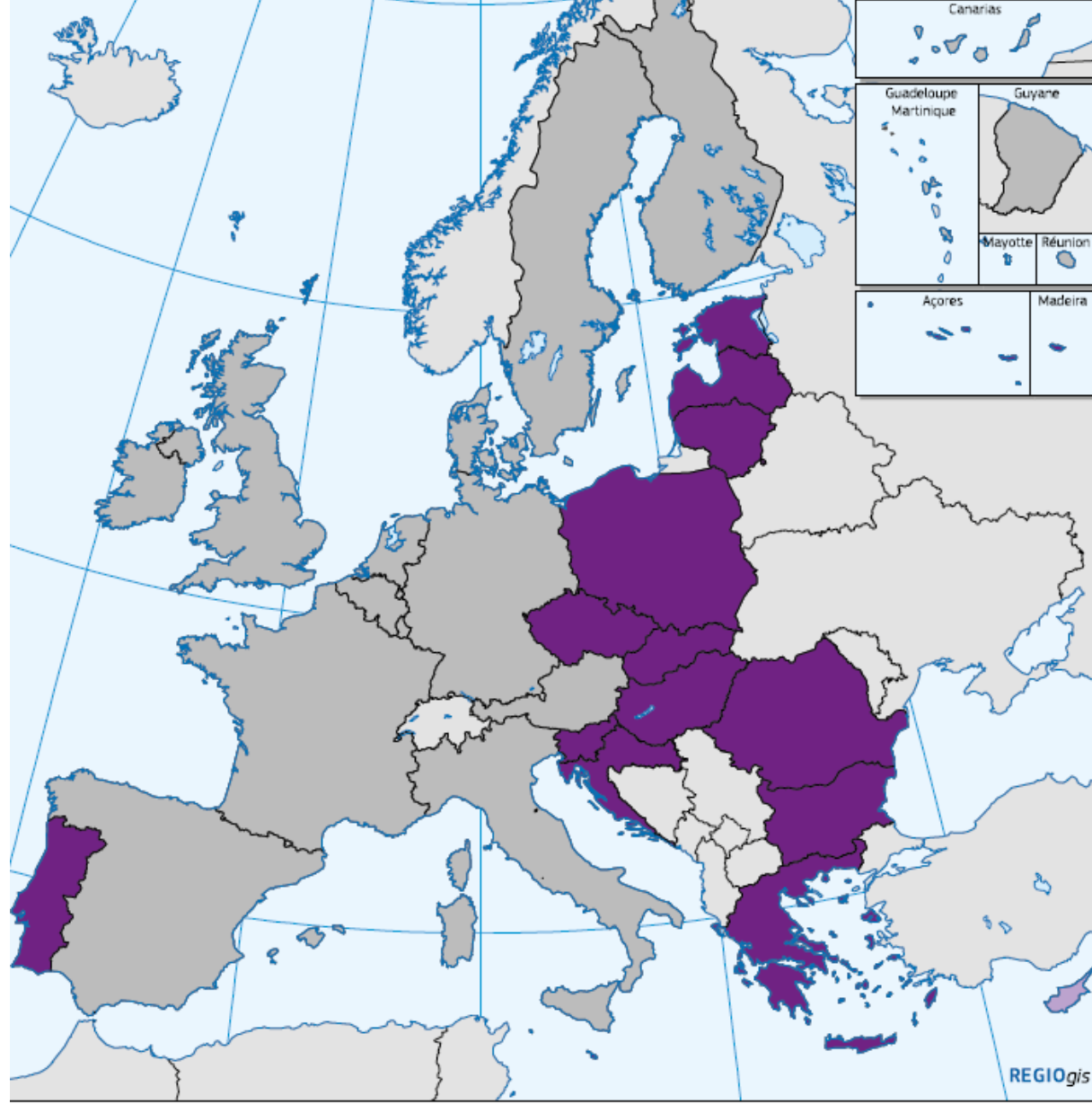
- vznik 2005 (z Evropský zemědělský orientační a záruční fond, 1962)
- cíle:
 - podpora zvyšování konkurenceschopnosti odvětví zemědělství a lesnictví
 - zlepšování životního prostředí, stavu krajiny i kvality života ve venkovských oblastech
 - podpora diverzifikace venkovského hospodářství
- 2014 – 2020
 - V ČR financován Program rozvoje venkova (i 2007 – 2013)
 - Pravidla pro fungování ESF na 2014 - 2020 jsou upravena v Nařízení EP a Rady (EU) č. 1303/2013 o společných ustanoveních..., Nařízení EP a Rady (EU) č. 1305/2013 o podpoře pro rozvoj venkova z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova

Evropský námořní a rybářský fond (European Maritime and Fisheries Fund (EMFF))

- založen 2014 (předchůdci: Finanční nástroj na podporu rybolovu 1993 a Evropský rybářský fond 2006)
- 2014 – 2020
 - Pravidla pro fungování ESF na 2014 - 2020 jsou upravena v Nařízení EP a Rady (EU) č. 1303/2013 o společných ustanoveních..., v nařízení EP a Rady (EU) č. 508/2014 o Evropském námořním a rybářském fondu
 - je zaměřen na financování námořní a rybářské politiky EU
 - projekty týkající se mořského i vnitrozemského rybolovu podporující konkurenceschopnost, ochranu a zlepšování podmínek rybolovu
 - V ČR je z něho financován pouze OP Rybářství s cílem pomoci při přechodu odvětví na udržitelný rybolov.

Fond soudržnosti (Cohesion fund, CF)

- Založen 1994 – pro Španělsko, Portugalsko, Řecko, Irsko
- Oblast podpory: transevropské dopravní infrastruktury a zlepšování životního prostředí pomocí intervencí v sektorech dopravy a energetiky, projekty týkající se energetické účinnosti a využívání energie z obnovitelných zdrojů v podnicích a veřejných infrastrukturách
- Nepatří mezi strukturální fondy
 - podpory poskytovány přímo členskými státy, ne regionům
 - Jiná výše HDP/os., často hrazeny celé uznatelné náklady
- Pro členské státy, jejichž hrubý národní důchod (HND) na obyvatele je nižší než 90 % průměru EU
- 2014 – 2020: Bulharsko, Česká republika, Estonsko, Chorvatsko, Kyp, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Malta, Polsko, Portugalsko, Rumunsko, Řecko, Slovensko a Slovinsko
- Pravidla pro fungování ESF na 2014 - 2020 jsou upravena v Nařízení EP a Rady (EU) č. 1303/2013 o společných ustanoveních..., Nařízení EP a Rady (EU) č. 1300/2013 o Fondu soudržnosti

Kategorie

- HND na hlavu < 90 % průměru zemí EU27
- Postupně vyřazování podpory
- Ostatní členské státy

Hodnoty HND na hlavu: průměr 2008–09–10
 Zdroje: Eurostat, Generální ředitelství pro regionální a městskou politiku

Další fondy a instituce využívané pro financování rozvoje regionů

Fond solidarity EU

- Vznik 2002
- na podporu oblastí postižených živelnými pohromami a na prevenci proti nim
- Podporuje obnovu technické infrastruktury, zdravotnictví a školství

Evropský investiční fond

- Založen 1994
- poskytování pomoci malým podnikům prostřednictvím rizikového kapitálu a záruk

Evropská investiční banka

- Zřízena 1958, sídlo Lucemburk
- Poskytuje finanční prostředky na projekty, kterými EU realizuje své cíle, a to v rámci EU i mimo ni